

Godovina

o nastanku pričujočega pisma

Ivana Lankarjeva,

naslovljenega na Minko Skabernič
v juniju l. 1918.

Sklozimo jedilo v ljubljanski karstavi I. rajona A F Ž Lenter
v dnevih od 15. - 25. januarja 1948 ob priliki II. kongresa
A F Ž med predmeti, ki se nanašajo na obnovo šenske,
ga človekoljubno-kulturnega dela za porast knjižnice
s slovenskimi knjigami v Braillevem točkopisu za slepe,
obstoječe v starološkem domu slepih in navodu za slepo mladino
v Ljubljani, kot dokument izra njene ustanovitve (1. marca 1918).

Lankarjevo pismo je odgovor na moje pismo (M. Skaberničova),
ki sem ga kot voditeljica dela za to prvo kulturno ustanovo za
slepe na slovenskih tleh naslovila nanj s prošnjo, da mi dovoli
njegove spise brezplačno uporabiti v prepis v Braillevi pisavi
za slepe.

[Brailleva pisava je poudvožna pisava v pikah (relief), ki jo
je slepim mogoče čitati. 6 pik ali točk, ki so razvrščene v tri
vodoravnih vrsticah po dve ali pa v dveh navpičnih vrstah po tri
pike, je osnova abecedi. ∴ ∴ ∴ Različne kombinacije teh pik tvorijo
posamezne črke in znake za soglasniške skupine, znamenja za številca
ter celo za note. Ime je dobila po svojem prireditelju slepem Fran-
cozu Louis Braille-u. Slepi jo uporabljajo že nad 100 let, ker
jim je najbolj prikladna in je ranje najlažje čitljiva. L. 1825. je bila
uvredna v vse šole navodov za slepe, kjer poučujejo strokovnjaki
čitanje in pisanje po Braille-u. Vsak navod ima tudi svojo knjižnico

nico, obsegajočo knjige, pisane, sakorvane rokopise ali pa tiskane
v Braillevem tiskopisu. Za pisanje služi posebna kovinska tablica in
pisalo. Pisanje s tako tablico in pisalko na posamezne ~~na~~ tako velike liste
uporabljajo tudi vidci tedaj, ko jim gre za prirejanje knjig za slepe, ki
jih njih tiskarne ne morejo tiskati zaradi premajhne naklade. V takem
slučaju gre torej le za en rokopis, enkratni ročni pretisk knjige
v črnem tisku kalotene, ki ga obnove, kadar se vrabi prvi. Da se roko-
pis dobro ohranja, mora biti po natlačni korekturi tudi vezan in je
zaradi posebnega, prodvignega rokopisa po svoji obsežnosti podoben foli-
jantu. Takaj torej ne pride v poštev karmnožit knjige v obilni izdaji,
temveč le poedin proizvod. Knjige v Braillevem tiskopisu so v knjižnicah ra-
vodov večinoma rokopisi, ki jih pripravi slepim i lovekoljubna javnost,
po največ rine in dekleta. Šolske knjige ali pa knjige, ki jih mora
imeti vsak posebej, se pa kalotē v najmanj 50 iz tiskih ter se ti-
skajo v tiskarnah, ki so največkrat le v velenestih.
Raren knjižnic v ra-
vodih imajo slepi tudi javne knjižnice.
Zasebne knjižnice si ne nabavljajo le zaradi prostora ne, ki gura-
bijo njihove knjige, se več pa zaradi ogromnih stroškov ne.
Pravico tiskanja knjig za slepe imajo edino tiskarne
za slepe. Seveda mora imeti potem kalotnik tiskane knjige
za slepe dovoljenje od kalotnika, ki je kalotil prvotno
knjigo v črnem, to je navadnem tisku.

Za ročni prepis knjig je bila prošnja na avtorje in kalotnike
pred 30 leti v nekaterih državah še zgolj "formaliteta", pred
dvajsetimi leti pa so bile take prošnje splošno odpravljene, ker
je šlo vedno le za poedin izvod vsake knjige, ne pa za njeno
karmnožit.

Ideja tega ročnega preurejevanja knjig za vidce v

Braillev tokopis na slepe je našla odmeva po vsej Evropi. Našla je tudi v Slovenijo tedaj, ko so klicale ob prvi svetovni vojni prve slovenske vojne rante slovensko javnost na pomoč. Slovenski slepi še niso imeli zavodov, še manj pa knjižnice s knjigami v slov. jeziku in Braillevimi črkami. Veliko število najbednejših ranter svetovne vojne, slovenski oslepelih vojaki, so bili brez slovenskega čtiva, ki bi jim bilo lahko v veliko razvedrilo in tolaritvo. Slepim, ki so radi neodvisni, ni radostovalo to, da jim je čital kdo drugi glasno, temveč bi bili radi sami čitali in sicer v materinskiini, kakor so mogli to storiti slepi drugih narodnosti.

Zato so se odločili merodajni činitelji (poslanec Gostinčar iz delavskih vrst - Janez Kalan, prelat in predrednik brivskega društva "Dobrodelnost" ^{in ustanovitelj slov. knjižnice za slepe in slov. knjigarni Brailleva na slov. tleh in sicer v Ljubljani}) na pobudo sestre Klare (Frančiške Vrhunc) učiteljice naših slovenskih oslepelih vojakov, ki so se se obratjevali na svoje novo kalostno življenje v zavodu v dotedajnem blindeninstitutu v Gradcu ^{in ustanovitelj slov. knjižnice za slepe in slov. knjigarni Brailleva na slov. tleh in sicer v Ljubljani} poučevala jih je v pisanju in čitanju s tipanjem po Braillevu v slov. jeziku, a morala se je sestavljati proti uinotvarini, ker nismo imeli še prav nobene slovenske knjige v Braillevi pisavi.

Ker v nemškem Gradcu ni bilo mogoče izvršiti ideje za ustanovitev slovenske knjižnice, je naprosilo društvo "Dobrodelnost" mene, ki sem kot uina moj deč. Gubljanškega učitelja pisecala l. 1911. tedaj za pomoč slepih na deč. organizacijo za slepe na Dunaju, da sem prebrala vso stvar. Jeseni l. 1917. sem kato obiskala v Gradcu naše slov. slepe vojne invalide. Spomladi l. 1918. sem pa imela uvodno javno propagandno predavanje in potem s dovoljenjem višjih oblasti ^{tedaj} v dveh oddelkih za priučitev pisave za slepe in vsega, kar je treba vedeti o prirejanju tokopisov. Slovensko društvo se je navdušeno posvetilo narodno-kulturnemu delu, prirejanju del pisateljev in pesnikov v Braillevem tokopisu na slepe. Tedaj ji obiskovalo 102 žena in deklet. ^{Do tedaj so} Priljubljenost so prenesle črke in črke v branah dela

slov. pisateljev in pesnikov, da bi odprle slepim pogled v svet.

Površini različnih strokovnjakov ^{klasi prof. Funthka in dr. Janku Štebingerju nasvetih} smo se odločile, da bi prva prevedimo le rokopise ter pripravimo le po en prevod najpoljudnejših povesti in pesmi, primernih za ljudi, ki imajo le ljudsko šolsko izobrazbo, Polagoma pa da se bomo razširimo na tvoj in modernejšo vsebino ter ^{uveljave} klusti glede na slepe repatriirance, ki so se ^{prej} izobraževali [drugod.]

Delo za knjižnico s slovenskimi knjigami v Bratislavem rokopis se je obvrnilo potem še dvakrat, tako, da je bilo napisanih v celem 430 rokopisov. Ker je delavke ob zdruzi numeravani pomnožitvi sredi najlepšega dela svetovna vojna, med katero je delo skoraj počivalo, se danes še dokončujejo, in popolnjujejo, koregirajo ter pripravljajo napisani rokopisi za obzavo ter se prepisujejo tudi sodobna dela od 1. junija 1946 z učete obnove dalje. Oktobra 1947 je bilo oddanih 46, decembra 1947 pa 48 verzov rokopisov v promet po priporočanju delovnega društva kolektivni učiteljski Marije Fajdiga, Zvonke in Minka Kulin, Marije Kačun, Klavdije Kolar, Klavdije Rogač, in zasebnice 491 Gregorji, pod njegovim vodstvom.

Med Cankarjevih del se je najprej prepisalo (po prvem tisku l. 1918) "Podobe iz sanj", takrat najbolj aktualno delo, "Za križem" in "Križ na gori". Ob prvi obnovi je nastal rokopis "Hlapec Jernej in njegova pravica", ob drugi obnovi "Grešnik's heurt" ter "Losed Luka". Poslednja dva sta prišla v promet oktobra 1947 karadi ^{vaje} kakusnele korekture.

Delo "Na klancu", ki mi ga je sam nasvetoval za prepis, pa je bilo učeto l. 1936, a skovano pozneje. V korekturo pa je prišlo šele pred knjižnico in bilo oddano v promet decembra 1947.

Minka Škaberne, prof. dr. učiteljka šole v pokrajini in poslovodkinja za kulturno-prisvetni sektor v Združenju slepih Jugoslavije - Federalni odbor Slovenije. Stanjnska rednja Resljevi cesti 7/1.

Ispodim, ki se uca i vepitel dvan
 oaukan q dnuaj d vortofno 18. IV. 1900,
 to na gadnj'otrami skora? eele k'ant
 (cel stavet) prectane i slova, g'it
 z mo'icem rad'ane. Prectane i na
 maruo, sekot' g'aj, q prv'm, klav'et
 m'ou, ki se uca pod prv'i. - J. C. p'it
 o m'ni d'it'novi, ki i ve'et'at p'it
 jala na dnuaj k'otrodit'ku kavale. P'it
 p'it'it'ku, te'at'it'ku v'otromi ot'ot'i. P'it
 ot'it'it'ku, da i i e. ot'it'it'ku i p'it
 vesel'it'ku ot'it'it'ku. Kaj z'ot'it'ku - p'
 mo'it'ku ot'it'ku - m'it'it'ku, vel z'it'ku. P'it i
 ot'it'it'ku, da i m'it'it'ku v'otromi ot'it'ku
 kaj p'ot'it'ku z'it'it'ku. Ja ot'it'ku i i i i
 re p'ot'it'ku: "Kaj p'ot'it'ku, t'it'ku i i i i
 ko - - - , da se - - - , t'it'ku - - - d'it'
 m'it'ku, ali m'it'ku. "Kad'it'ku p'it'ku ali
 t'it'ku le'it'ku z'it'it'ku je d'it'ku m'it'ku i
 m'it'ku. v'it'ku m'it'ku i p'it'it'ku, t'it'ku m'it'
 c'it'it'ku, p'it'it'ku m'it'ku i i i i i i i i
 v'it'ku z'it'it'ku? - J. t'it'ku "ali - - - (ali t'it'
 ko le'it'ku - -) bi t'it'ku, da i p'it'it'ku
 p'it'it'ku m'it'ku m'it'ku kaj m'it'ku m'it'ku
 p'it'it'ku ot'it'ku? - P'it'it'ku p'it'it'ku ot'it'ku m'it'ku
 t'it'ku e. 1900 i i i i i i i i i i i i i i i i i i
 kaj bi t'it'ku t'it'ku ot'it'ku? Kaj bi t'it'ku m'it'ku
 t'it'ku? P'it'it'ku i i i i i i i i i i i i i i i i i i
 P'it'it'ku - e'it'it'ku? -
 J. C. p'it, 18. IV. 1900.

J. C. p'it

OLO ..... KLO .....

Datum izstavitve .....

Podjetje .....

Potrošniško potrdilo

za mesec ..... 1948.

Za tov. ...., roj. ...., uslužben kot .....

(leto)

(stroka, poklic, zvanje)

....., stanujoč v (kraj) ....., KLO .....

(posel, ki ga opravlja)

(stalno bivališče)

OLO ....., zavarovan pri Drž. zav. za soc. zavarovanje filiala .....

pod št. ...., kateremu pripada po odločbi o »Začasni razvrstitvi prebivalcev v potrošniške

razrede« osnovna živilska nakaznica ..... z obrokom moke .....

(TD, SD ali LD)

(TD, SD ali LD)

Podpisana sindikalna podružnica in uprava podjetja (ustanove, urada) jamčita za pravilnost podatkov disciplinsko in kazensko.

Žig
sindikalne podružnice
in podpis tajnika oz. pooblaščenca

Žig
podjetja, ustanove, urada
in podpis pooblaščenca

Potrdilo izpolnite s pisalnim strojem ali s kopirnim svinčnikom.

Posiljia:
Jean Cantor, Ljubljana.

Velesenzjerna
gospodicina
Minka Skabernétova,

Ljubljana,

Mestni trg, 40. / III.

Velečasnjena gospodična!

Na Vas^o lepi dopis z dne
24. / V. s. l. Tam odgovorim,
da seveda radi vsega in
brez pridržka dovolim
predisk svojih knjig za
uboje naše oslepele vojake.
Sam, če bi v ta namen
izbiral med svojimi
knjižami sam, bi dodal
še listo, ki je bila
naslednja ljubečemu najbolj.

priljubljena: povest
"Na klancu," izšlo v ja-
lozbi "Slov. Matica"
l. 1904. —

Častilam vam, velečujna
gospodica, da ste si bili
dali tako uprisko in
preenito nalogo! Ljudje
vam je ne bodo plačali;
ali plačala vam jo boša
prav gotovo vaše srce
in Bog! —

Z edicijim spoznavam

V Ljubljani, Juan Cankar
7. junija 1918.

